

Velika analiza: Detaljno smo pretresli porezni sustav, evo što Vlada mora mijenjati

Dvojica poreznih stručnjaka za Telegram govore o ključnim poreznim reformama

[MARKO REPECKI](#)

ZADNJA IZMJENA: STU 28, 2020

FOTO: PIXSELL

Hrvatski porezni sustav posljednjih je nekoliko godina prošao kroz više krugova reformi. To zapravo ni nisu bile prave reforme koje bi donijele neke dubinske promjene, već manje intervencije uglavnom kroz način oporezivanja dohotka, te smanjenje poreza na dobit. Poslovni sektor i dalje ističe da je porezno opterećenje, pogotovo rada, preveliko, da zbog toga nismo konkurentni u odnosu na druge “nove” članice EU.

Ono po čemu se Hrvatska izdvaja od drugih zemalja EU jest nisko oporezivanje imovine, što se prije svega odnosi na nekretnine, dok glavnina poreznih prihoda dolazi od poreza na dodanu vrijednost. Iako je vlada prije nekoliko godina najavljivala uvođenje poreza na nekretnine, to je, barem za sada, odgođeno, no vrlo je vjerojatno da će takav porez, prije ili kasnije, biti uveden.

O problemima u poreznom sustavu razgovarali smo s **dr.sc. Hrvojem Šimovićem** profesorom na Ekonomskom fakultetu u Zagreb, koji se bavi pitanjima javnih financija i poreznog sustava i **Hrvojem Zgombićem**, poreznim stručnjakom i vlasnikom tvrtke za porezno savjetovanje.

PO POREZnom OPTEREĆENJU U SREDINI EUROPE

Hrvatska je, kada se porezno opterećenje promatra kao prihod od poreza u odnosu na BDP, negdje u sredini europske ljestvice. Neki iz toga iščitavaju da porezi nisu previsoki, jer postoji niz zemalja s većim porezima, dok drugi upozoravaju da smo “skuplji” od konkurentskih zemalja srednje i istočne Europe, te da je to jedan od uzroka relativne ekonomske nerazvijenosti.

Šimović kaže da poslovni sektor, kao i druge interesne skupine, ima pravo tražiti niže poreze. “To znači primarno veću profitabilnost, a sekundarno veće zapošljavanje i investicije. To je legitiman zahtjev. S druge strane, država ima širok spektar javnih rashoda koje mora financirati i čuvati uravnoteženost proračuna”, kaže Šimović. Što se tiče visine poreznog opterećenja, Šimović kaže da zaključci ovise o tome koji pokazatelj uzimamo u promatranje.

“Najčešće se koristi udio poreza u BDP-u kao ‘ex post’ pokazatelj poreznog opterećenja u određenoj zemlji. Prema njemu Hrvatska ima niže opterećenje od prosjeka EU, ali više od nama usporedivih članica EU (Bugarska, Rumunjska, Slovačka, Mađarska, Poljska, Češka i Slovenija) te zemlja regije. Promatrajući taj odnos, jasno je zašto treba težiti dodatnom rasterećenju gospodarstva”, kaže.

PRVI SMO PO OPOREZIVANJU POTROŠNJE

Ali, Šimović upozorava da je osim visine potrebno promatrati strukturu tog opterećenja, odnosno da treba promatrati koliko oporezujemo pojedine osnovice kao što su rad, kapital i potrošnja. “Prvi smo u EU u oporezivanju potrošnje u EU, tako se nalazimo među zemljama EU koje najslabije oporezuju imovinu. Upravo velika ovisnost poreznog sustava o potrošnim porezima (PDV i trošarine) često daje krivu sliku u trendu ukupnog poreznog opterećenja”, kaže Šimović.

Upozorava da je PDV izrazito ciklički osjetljiv prihod proračuna. “Raste brzo kada raste BDP ali zato još brže pada kada smo u recesiji. Posljedično, u uvjetima recesije pada udio poreza u BDP-u pa ispada da snižavamo poreze, što ne mora biti točno. Isto vrijedi obrnuto u uvjetima ekspanzije”, pojašnjava Šimović i dodaje da stoga treba biti oprezan u tumačenju općih pokazatelja poreznog opterećenja, ali da svakako treba pozdraviti svako rasterećenje gospodarstva jer ono vodi ka rastu zapošljavanja i investicija.

NISU POREZI JEDINI PROBLEM

Hrvoje Zgombić kaže da kada se pogleda stopa PDV-a i opterećenje rada, da se ne može reći da porezno opterećenje nije preveliko, no da postoje i drugi bitni faktori koji odbijaju investitore. “Vjerojatno je točno da smo mi negdje na sredini među zemljama EU što se tiče poreznog opterećenja, ali nikako ako se uspoređujemo s tranzicijskim zemljama – ako još uopće ima takvih u EU osim Hrvatske; čini mi se da je velika većina njih već odavno prošla tranziciju.

Ako je stopa PDV-a druga najveća u EU, ako je rad i dalje opterećen velikim porezima i doprinosima (od kojih radnik ima malo koristi), onda se i ne može reći da porezno opterećenje nije preveliko. Međutim, ako se

porezni teret gleda sa stajališta investitora, onda je za njega vjerojatno važnija pravna sigurnost od samog poreznog tereta. Gledati golo porezno opterećenje bez uzimanja drugih faktora zdravlja nekog društva ili zemlje u obzir – pogrešno je”, kaže Zgombić.

ZGOMBIĆ: POREZNA REFORMA NE POSTOJI

Vlada je u posljednjih nekoliko godina provela pet tzv. krugova poreznih reformi. Kroz te reforme smanjeno je porezno opterećenje plaća te je smanjena stopa poreza na dobit za tvrtke. No, Zgombić kaže da, kada se pogleda udio prihoda od poreza u BDP-u, da porezne reforme zapravo – nema.

“Nije bilo porezne reforme u razdoblju 2017. do 2019. To se vidi po tome što je udio prihoda od poreza države u BDP-u od 2015. i 2016. (kad nije bilo reforme), pa sve do kraja 2019. konstantan i iznosi čvrstih 20%. S obzirom na to da se krugovi porezne reforme reklamiraju prvenstveno kao porezno rasterećenje, udio poreznih prihoda države u BDP-u pokazuje da je porezno rasterećenje jednako nuli.

Drugi dokaz da tog rasterećenja nema jest postojanost javnih rashoda. Ako su javni rashodi isti (ili rastu) tada jedini način da ih financirate iz proklamiranog poreznog rasterećenja jest da se zadužite. Kako je javni dug padao, nemoguće je da je došlo do poreznog rasterećenja. Ovo su dva neizravna dokaza”, kaže Zgombić.

DRŽAVA JE PUNO VIŠE UZELA NEGO ŠTO JE RASTERETILA

Kao konkretni dokaz daje primjer prihoda od poreza na dobit, gdje je izračunao da su porezni prihodi zapravo porasli. Naime, Vlada je u svojim dokumentima navodila da je kroz smanjenje poreza na dobit rasteretila gospodarstvo za 350 milijuna kuna u 2017. i 2018. te 200 milijuna u 2019. godini, što je 1,25 milijardi kuna.

“Međutim, u razdoblju od 2012. do 2016., dakle u razdoblju od pet godina, poduzetnici su imali olakšicu za reinvestiranu dobit koje je

prosječno godišnje iznosila otprilike milijardu kuna. Ta olakšica ukinuta je s 1. siječnja 2017., tako da je u razdoblju od 2017. do 2019. država uzela gospodarstvu tri milijarde kuna, a rasteretila ga smanjenjem poreznih stopa za 1,250 milijardi kuna.

Može se samo zaključiti da je gospodarstvo u godinama 2017. do 2019. dodatno porezno opterećeno za 1,750 milijardi kuna. Pri tome, što je vrlo važno, oporezivanjem dividendi silna se šteta nanosi domaćim ulagačima u odnosu na strane. O tome drugi put”, kaže Zgombić.

ŠIMOVIĆ: TREBA UVESTI POREZ NA IMOVINU

S druge strane profesor Šimović pozdravlja smjeru u kojem se kretala porezna reforma, smatra da se bi se trend poreznog rasterećenje plaća trebao nastaviti, ako želimo imati konkurentno gospodarstvo. No, isto tako ističe da bi se trebalo razmotriti uvođenje poreza na imovinu.

“Ako već rasterećujemo dohodak i dobit, ne ostaje nam ništa dugo da oporezujemo više imovinu, što mi skoro da ne oporezujemo. Imovina je pokazatelj ekonomske snage isto kao dohodak i potrošnja. Imovina je širok pojam, ali tu se primarno misli na nekretnine koje oporezujemo najmanje u EU. To je jedini potencijalno novi porez koji ćemo s vremenom morati uvesti. Društveno nasljeđe i tranzicijske potrebe u Hrvatskoj godinama su oporezivanje imovine stavljale u drugi plan. Tim porezom možemo smanjivati ekonomske nejednakosti koje su sve izraženije, a koje jednim dijelom povećavamo snižavanjem najviših stopa poreza na dohodak. Također, tim porezom ojačala bi se stabilnost poreznih prihoda, posebno lokalnih jedinica”, kaže Šimović.

RADI LI NESTABILNOST POREZNOG SUSTAVA ŠTETU PODUZETNICIMA?

Jedan od problema koji se često spominje jest i nestabilnost poreznog sustava. Poslovni sektor se žali da su promjene toliko česte da je nemoguće raditi dugoročnije planove.

“Sustav je izuzetno nestabilan. Česte promjene propisa, nezakoniti podzakonski akti, izuzetno veliki postotak nezakonitih presuda upravnih sudova kojima se u stvari na nezakonit način konfiscira imovina gospodarskih subjekata dramatično štete našoj ekonomiji, a strane investitore tjera da nas zaobilaze u širokom krugu”, kaže Zgombić.

No, Šimović nije toliko kritičan prema izmjenama poreza, iako se slaže da su one teret malim poduzetnicima, koji imaju manje kapacitete za praćenje tih promjena.

“Nekad je vrijedila izreka ‘stari porezi su dobri porezi’. Danas se svijet toliko dinamično mijenja pa je promjena jedina standardna. Tako je i u poreznom sustavu. Do sada nije bilo suštinskih promjena u poreznom sustavu koje bi dovele do promjene koncepta oporezivanja ili uvođenja nekog novog poreza. Porezni sustav se mora prilagođavati potrebama gospodarstva i društva. Ako se mijenja društvo i gospodarstvo, logično je da se mijenjaju i porezi. Uglavnom česte promjene više štete malim poduzetnicima, jer im prosječno više rastu troškovi ispunjavanja porezne obveze i usklađivanja zakonodavstva od velikih poduzetnika”, kaže Šimović.

PRIVATNI IZNAJMLJIVAČI SU “POREZNA OAZA”

U hrvatskom poreznom sustavu postoje i neke “porezne oaze” poput privatnog smještaja kojem je omogućeno paušalno oporezivanje, pa se postavlja pitanje bi privatne iznajmljivače trebalo porezno tretirati kao i sve ostale poduzetnike. Naravno da je to nerealno očekivati sada kada su i oni na koljenima zbog koronakrize.

Šimović smatra da kada se razmatra to pitanje treba razlikovati istinski obiteljski smještaj od špekulativnog ulaganja u imovinu, odnosno nekretnine.

“To je potrebno i moguće učiniti prije bilo kakvih promjena u ovom segmentu oporezivanja. Privatni smještaj danas čini 65% smještajnih kapaciteta, dok je nakon rata činio svega 25%. Budimo iskreni prema

sebi, jasno je koji je segment rastao proteklih desetljeća. Pa čak i stranci mogu kupovati i graditi apartmane te plaćati relativno niski paušalni porez. Najveći dio tog rasta baziran je na ulaganju u imovinu (apartmane) s viskom stopom povrata u investiciju koja je posljedica rasta turističke potrošnje ali i niskog poreznog opterećenja”, kaže Šimović.

POREZ NA NEKRETNINE KAO ALAT ZA ISPRAVLJANJE NEJEDNAKOSTI

No, ponovno podsjeća na porez na nekretnine, za koji smatra da bi mogao riješiti i ovo pitanje.

“Hrvatska je među zemljama koje najmanje oporezuje imovinu i nekretnine u Europi. Ne mora se nužno mijenjati paušalno oporezivanje smještaja. Ako jednog dana uvedemo porez na nekretnine možemo dobrim dijelom riješiti i ovaj problem. Porez na nekretnine nigdje nije pojedinačno visok i obično se izuzimaju stambene nekretnine. Visok će biti onima koji imaju puno nekretnina i poanta je da se njime ispravljaju nejednakosti koje nismo uspjeli ispraviti oporezivanjem dohotka – bilo od iznajmljivanja ili od rada”, kaže Šimović.

Zgombić je protiv povećanja poreza za iznajmljivače, ali ima neke druge prijedloge za Vladu.

“Nije za procvat hrvatskog turizma zaslužan samo zemljopisni položaj, već upravo i niski porezi – jasni pokazatelj da bi te poreze trebalo smanjiti svuda. Predlažem odmah Vladi da ukine porez na dividendu, poveća porez na dobit za velika poduzeća s prihodima na 20% ili 25% – jer više nema poreza na dividendu čime u isti položaj stavlja domaće i strane ulagače, a posve ukine porez na dobit za poduzeća s prihodima do 7,5 milijuna kuna”, kaže Zgombić.

POREZNA POLITIKA NIJE SVEMOGUĆA

I za kraj, profesor Šimović poručuje da porezna politika nije svemoguća, te da nije najjači instrument ekonomske politike.

“Ima Hrvatska puno većih problema koji ograničavaju rast i razvoj. Na primjer, sporost pravosuđa, velika i spora administracija itd. Kada turizam cvjeta i ekonomija raste, svi strukturni problemi našeg gospodarstva stavljaju se u drugi plan. Politička dimenzija i glasačka osjetljivost promjena često stvarne reforme obezvređuje i gura pod tepih. U konačnici, možemo postaviti pitanje oportuniteta „ex ante“ djelovanja na uspostavljanju poslovnog i konkurentskog okruženja usmjerenog na odgovoran i dugoročno održiv rast i razvoj, kako u turizmu tako i općenito. Zato u kriznim vremenima postoji šansa za promjene i treba ju maksimalno iskoristiti”, zaključuje Šimović.